

# Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kritiği | Selim Kara

İDE AKADEMİ | DÖNEM ÖDEVİ 2022-2023

İsrafil Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kritiği", İSTEM 21 (01 Aralık 2013), 11-38.

Hz. Peygamber (sav), sadece Müslümanlar cenahından merak edilen bir şahsiyet olmayıp Dünya nazarında en çok hayatı öğrenilmek istenen bir kişidir. Risalet'inden sonraki dönemi detaylarıyla birlikte bilinmekte olup, Risalet öncesine dair sınırlı bilgiler mevcuttur. 'Tarih boşluk kabul etmez' düsturuyla Risalet öncesi dönem hep merak söz konusu olmuştur. O dönem ile ilgili merak edilen hususlar bazen diğer tarihi kaynaklarla, bazen kurguyla, bazen de savunuyla tamamlanmaya çalışılmıştır. Bu makaleye mevzu olan konu da Risalet öncesindeki bir olayın aydınlatılmasına dair kaleme alınmıştır.

Müellif, konuyu ilk kaynaklardaki en erken rivayetleri ve rivayetlerin muhtevalarını esas alarak 'Şakki Sadr' hadisesinin gerçekleşip-gerçekleşmediğini tartışmaya açmıştır. Hadiseyi tartışırken en erken rivayetleri esas almakla beraber bu olayın Kur'an'daki konumunu da belirlemeye çalışmıştır.

Yazar, makalenin amacını "...siyerin en önemli olayları arasında zikredilen bu hadise ülkemizdeki İslâm tarihçileri veya siyerciler tarafından müstakil olarak ele alınmamıştır. Bu itibarla mezkûr hadisesinin ele alınmasının gerekli olduğu kanaatiyle bu çalışma kaleme alınmıştır." [1] ifadeleriyle dile getirmiştir.

Hedeflerini gerçekleştirmek adına rivayetlere bütüncül olarak bakma yöntemini uygulamaya çalışmıştır. İddiasına göre kendisine kadar rivayetlere bütüncül bir bakış açısıyla bakılmamıştır. [2] Bütüncül bakış açısı kullanılmadığından dolayı da bu olayın tarih içerisinde karmaşık bir hal aldığını ifade etmiştir. [3]

Çalışmada Şakki Sadr olayına dair dört ayrı zaman dilimine ait rivayetler zikredilmiş, sonrasında kritiği yapılmıştır. Dört ayrı zaman çıkarımını, tarihleri farklı olan yedi rivayetten ulaştırmıştır. [4] Olayın maddi [5] veya manevi [6] bir şekilde olduğunu söyleyenleri de ele almış ve hepsini eleştiriye tabi tutmuştur. [7]

Burada özet olarak zikredilen farklı zamanlara ait rivayetlere yer vermek istiyoruz;

– İlk olarak İbn İshâk'ın rivayetini almıştır. Rivayete göre olay, Hz. Peygamber (sav)'in süt annesinin yurdundayken (Benî Sa'd) gerçekleşmiştir. Hz. Peygamber (sav) o sıralarda üç veya dört yaşlarındadır. Olayı öğrenen Halime endişelenerek Hz. Peygamber (sav)'i annesi Âmine'ye getirmiştir. Rivayetin devamında Âmine, endişelenmenin boşuna olduğunu söyleyip, rüyasını anlatmıştır. Rüyasına göre çocuğuna hiçbir kötülük isabet etmeyecektir. Balcı, bundan sonraki rivayetlerin bu rivayetten etkilenecek şekilde ortaya çıktığını çok kez vurgulamıştır.

– Yukarıda zikrettiğimiz rivayete dair iki veya dört yaşlarındayken olayın gerçekleştiğine dair haberler de zikredilmiştir.

– Ebû Dâvûd Tayâlisî'nin rivayetine göre olay, Mekke'de yaşanmakla birlikte ilk vahiy öncesine tekabül etmektedir. Olay yine maddi bir operasyon olarak ele alınıp detaylara yer verilmiştir. Burada Hz. Aişe'den nakledilmekle birlikte 'an raculin' ifadesiyle senede bilinmeyen bir ravi yerleştirilmiştir. Yerleştirilen ve kim olduğu bilinmeyen bu adam rivayetin sıhhatini olumsuz manada etkilemiştir.

– Ebû Hureyre'nin rivayetine göre ise Hz. Peygamber, on yaşlarındayken olay gerçekleşmiştir. Burada farklı bir detay ele alınarak olayın manevi olarak vuku bulduğu dillendirilmiştir. Manevi olması hasebiyle de 'İnşirah Suresi' ile ilişkilendirilmiştir. Yazar bütün bunları tek tek ele alarak cevap vermeye çalışmıştır.

Bu rivayetlerden sonra yazarın genel olarak değerlendirmesini buraya alacağız;

Balcı, küçük yaşlardaki (2 veya 3-4) bir çocuğun çobanlık yapacağına, bu yaşlarda olan bir çocuğun kalbinde şeytani bir pisliğin olacağına, hatta o pisliğin maddi bir operasyonla temizleneceğine, velev ki temizlense bile temizliğin zemzem suyu olmasını bu yaşlardaki birinin açık bir şekilde ayırt edebileceğine, Mekke gibi bir yerde

kar suyunun olabileceğine ihtimal vermemektedir.

Yazar bu rivayetleri Hz. Musa ve Hz. İsa'da olan bazı meziyetlerin Hz. Peygamber (sav)'de olmayışının bir eksiklik olarak görülmesi neticesinde geriye dönük olarak bir kurgudan ibaret olduğunu ifade etmiştir.

İlk kaynaklarda geçen bu rivayetlerin sonraki alimler tarafından değerlendirmeye tabi tutulmaksızın kabul edildiğinden farklı yorumlamalara gidildiğini söylemiştir. Ve

buna dair görüşleri ifade edenleri ilk dönemlerden başlayıp çağdaş yazarlara kadar makalesine almıştır. Bunlar arasında Gazalî, Elmalılı Hamdi Yazır ve birçok düşünür yer almaktadır.

Müellif, olayı "...kadim İran kültürünün yanı sıra, Yahudi ve Hristiyanlıktaki mistik veya mitolojik kıssalardan esinlenilerek üretilmiş hikayelerden başka bir şey değildir." [8] diyerek olay hakkındaki yorumunu belirtmiştir.

Çıkarımlarından bir tanesi olarak "...bu hadiseyi Hz. Peygamber (sav)'in Risalet'inin delili, hatta bu bağlamda bir mucizesi olarak görmek ne ilmî ciddiyetle ne vahyin gerçekleriyle ne de tarihsel gerçeklerle örtüşmektedir. Böyle bir yaklaşım sadece geçmişteki yanlış yorumlarının peşine takılıp kolaycılığa kaçarak aynı yanlışları dillendirmekten başka bir anlam ifade etmez." [9] diyerek de makalesini sonlandırmaktadır.

Şakkı Sadr olayına dair makalede de çok kez ifade edildiği üzere taban tabana zıt görüşler tedavülde yer almaktadır. Mezkûr olayın gerçekleşmediğini Balcı gibi düşünenler olduğu gibi, klasik âlimler başta olmak üzere ekseriyet olarak kabul edenler de vardır. Maddi bir operasyon olmasının imkân dışı olduğunu zikretmekle beraber Bünyamin Erul [10] gibi, olayın manevi olarak gerçekleştiği görüşünü paylaştığımızı da burada ifade etmek isteriz.

Sonuç olarak Hz. Peygamber (sav)'in manevi olarak yaşadığı bir olay daha sonrasında yanlış anlaşılacak tamamen maddi bir operasyona dönüştürülmüştür. Sembolik olan bir hadise, aktarmalardan kaynaklı olsa gerek tamamen maddi yaşanmış bir olaya dönüştürülmüştür. Bizim kanaatimiz odur ki; Herhangi bir zaman belirtmeksizin Şakkı Sadr hadisesi manevi olarak Allah'ın, Resulü'ne bir rahatlama, bir ferahlama ve bir kolaylık sağlamasıdır. Onun hidayete, hakkaniyete, adalete, tevhide ve muvahhid bir duruşa gönlünün açılmasıdır. Bu olayı İnşirah Suresi ile ilişkilendirenler de olmuştur. Bunun da tutarlı bir görüş olduğu kanaatinde değiliz. Hz. Peygamber (sav)'in nübüvvet öncesinde tek başına da olsa dik duruşundan, doğrudan ayrılmayışından, hakkı ikame etmek için gayret göstermesinden, içinde bulunduğu cahiliyeye bulaşmamasından dolayı Allah'ın, O'nun gönlünü genişletmesi, rahatlatması ve ferahlatması olarak bu olayı anlamlandırmanın daha doğru olduğu kanaatindeyiz.

Bu konuya dair detaylı bilgi için, Hz. Muhammed'in Peygamberlik Öncesi Hayatı [11] kitabına; Hz. Peygamber'in Risâlet Öncesi Hayatına Dair Rivâyetler [12] adlı doktora tezine, Şakku's-Sadr Rivayetini Tahlili [13] yüksek lisans tezine; Mitolojik Anlatı: Şakku's-Sadr [14] Hz. Peygamber'in Risalet Öncesi Hayatına Farklı Bir Yaklaşım, [15] Hz. Peygamber'in Risalet Görevine Hazırlanması Çocukluk ve Gençlik Dönemi Yaşantıları [16] makalelerine ve Şakk-ı Sadr [17] maddesine bakılabilir.

#### KAYNAKÇA

Ahatlı, Erdinç. "Şakk-ı Sadr". TDV İslam Ansiklopedisi. 38/309-310. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

Arslan, İhsan. "Mitolojik Anlatı: Şakku's-Sadr". Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 5/10 (31 Aralık 2019), 120-160.

Avcı, Casim. Muhammedü'l-Emîn Allah Resûlü'nün Peygamberlik Öncesi Hayatı. M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2021.

Balcı, İsrafil. "Şakkı Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kritiği". İSTEM 21 (01 Aralık 2013), 11-38.

Certel, Hüseyin. "Hz. Peygamber'in Risalet Görevine Hazırlanması Bağlamında Çocukluk ve Gençlik Dönemi Yaşantıları". EKEV Akademi Dergisi 19 (2004), 5-6.

Demil, Emine. Sîretin Risalet Öncesi. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 2020.

Erul, Bünyamin. "Hz. Peygamber'in Risalet Öncesi Hayatına Farklı Bir Yaklaşım". Diyanet İlmi Dergi Özel Sayı (2003 2000), 33-66.

Güzel, Yüksel. Şakku's-Sadr Rivayetinin Tahlili (Hz. Peygamber'in Göğsünün Yarılması). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.

[1] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 12. [2] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 11. [3] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 17, 36. [4] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 13-19. [5] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 13-15. [6] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 26. [7] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 27-30. [8] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 23. [9] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 37. [10] Bünyamin Erul, "Hz. Peygamber'in Risalet Öncesi Hayatına Farklı Bir Yaklaşım", Diyanet İlmi Dergi Özel Sayı (2003 2000), 44. [11] Casim Avcı, Muhammedü'l-Emîn Allah Resûlü'nün Peygamberlik Öncesi Hayatı (M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2021). [12] Bu tez "Sîret'in Risalet Öncesi" ismiyle kitap olarak basılmıştır. bkz. Emine Demil, Sîretin Risalet Öncesi (Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 2020). [13] Yüksel Güzel, Şakku's-Sadr Rivayetinin Tahlili (Hz. Peygamber'in Göğsünün Yarılması) (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007). [14] İhsan Arslan, "Mitolojik Anlatı: Şakku's-Sadr", Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 5/10 (31 Aralık 2019), 120-160. [15] Erul, "Hz. Peygamber'in Risalet Öncesi Hayatına Farklı Bir Yaklaşım". [16] Hüseyin Certel, "Hz. Peygamber'in Risalet Görevine Hazırlanması Bağlamında Çocukluk ve Gençlik Dönemi Yaşantıları", EKEV Akademi Dergisi 19 (2004), 5-6. [17] Erdinç Ahatlı, "Şakki Sadr", TDV İslam Ansiklopedisi (İstanbul: TDV Yayınları, 2010).

[1] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 12.

[2] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 11.

[3] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 17, 36.

[4] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 13-19.

[5] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 13-15.

[6] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 26.

[7] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 27-30.

[8] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 23.

[9] Balcı, "Şakki Sadr Hadisesine Dair Rivayetlerin Kiriği", 37.

[10] Bünyamin Erul, "Hz. Peygamber'in Risalet Öncesi Hayatına Farklı Bir Yaklaşım", Diyanet İlmi Dergi Özel Sayı (2003 2000), 44.

[11] Casim Avcı, Muhammedü'l-Emîn Allah Resûlü'nün Peygamberlik Öncesi Hayatı (M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2021).

[12] Bu tez "Sîret'in Risalet Öncesi" ismiyle kitap olarak basılmıştır. bkz. Emine Demil, Sîretin Risalet Öncesi (Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 2020).

[13] Yüksel Güzel, Şakku's-Sadr Rivayetinin Tahlili (Hz. Peygamber'in Göğsünün Yarılması) (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007).

[14] İhsan Arslan, "Mitolojik Anlatı: Şakku's-Sadr", Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 5/10 (31 Aralık 2019), 120-160.

[15] Erul, "Hz. Peygamber'in Risalet Öncesi Hayatına Farklı Bir Yaklaşım".

[16] Hüseyin Certel, "Hz. Peygamber'in Risalet Görevine Hazırlanması Bağlamında Çocukluk ve Gençlik Dönemi Yaşantıları", EKEV Akademi Dergisi 19 (2004), 5-6.

[17] Erdiñç Ahatlı, "Şakk-ı Sadr", TDV İslam Ansiklopedisi (İstanbul: TDV Yayınları, 2010).